

BIJBELS GRIEKS LES 11

11.1 Nieuwe verbuigingen

Straks zult u de "bergrede" gaan lezen. In deze bergrede komt het woordje "berg" voor. Het Griekse woord voor "de berg" is **το ὄρος**. Dit woord is *onzijdig* en wordt *niet* als **ὁ δούλος** verbogen.

Hier volgt de verbuiging:

	enkelvoud	meervoud
nom.	το ὄρος	τα ὄρη
gen.	του ὄρους	των ὄρων
dat.	τῷ ὄρει	τοῖς ὄρεσι(ν)
acc.	το ὄρος	τα ὄρη

Er staan nog meer woorden in de Bijbel die zo verbogen worden:

κρατος = macht; **ἔθνος** = volk (niet-Joden); **ἔτος** = jaar; **σκοτος** = duisternis; **τελος** = eind, doel;

Verwante uitgangen hebben de bijvoeglijke naamwoorden op - **ης**

Hier volgt de verbuiging:

	manlijk/vrouwlijk	onzijdig
nom.	ψευδης	ψευδες
gen.	ψευδους	ψευδους
dat.	ψευδει	ψευδει
acc.	ψευδη	ψευδες
nom.	ψευδεις	ψευδη
gen.	ψευδων	ψευδων
dat.	ψευδεσι(ν)	ψευδεσι(ν)
acc.	ψευδεις	ψευδη

Er staan nog meer woorden in de Bijbel die zo vervoegd worden:

ἀληθης = waar; **ἀσθενης** = zwak, ziek; **μονογενης** = eniggeboren; **ὕγιης** = gezond.

BIJBELS GRIEKS LES 11**Opdracht 1**

Vertaal de volgende zinnen.

1. Θελεις υγιης γενεσθαι;
2. Ἀποθωμεθα (laten wij afleggen) τα ἔργα του σκοτους.
3. το ὄνομα του μονογενους υἱου του Θεου.
4. Και ἡγαπησαν οἱ ἄνθρωποι μαλλον το σκοτος ἢ το φως.

11.2 LEZEN (1) De rijke jongeling Mat. 19: 16-22

Nieuwe woorden:

προσελτων = prt.aor. van προσερχομαι = komen bij

ἵνα ἔχω = opdat ik heb

θελω = willen

εἰ = dan

τηρεω = houden, beschermen

ἡ ἐντολη = het gebod

ποιος = welke

φονευω = doden

μοιχευω = echtbreken

κλεπτω = stelen

ψευδομαρτυρεω = een vals getuigenis geven

πλησιον = naaste

ὡς = (zo)als

ὁ νεανισκος = de jongeman

ἐφυλλομαι = in acht nemen

νεοτητος = de jeugd

ὑστερω = te kort schieten, ontbreken

τελειος = volmaakt

πωλεω = verkopen

τα ὑπαρχοντα = de bezittingen

οἱ πτωχοι = de armen

ἐξεις = u/je zult hebben

ὁ θησαυρος = de schat

ἀκολουθεω = volgen

λυπουμενος = prt.prs.med. van λυπεω = bedroeven

τα κτηματα = de bezittingen

Hier volgt de tekst. Voor alle teksten geldt: Als u er echt niet uit komt, kunt in uw Bijbel spieken. Veel succes!

BIJBELS GRIEKS LES 11

16. και ιδου, εις προσελτων ειπεν αυτω· διδασκλε αγαθε, τι αγαθον ποιησω ινα εχω ζωνην αινιον;

17. ο δε ειπεν αυτω· τι με λεγεις αγαθον· ουδεις αγαθος ει μη εις, ο θεος.
ει δε θελεις εισελθειν εις την ζωνην, τηρησον τας εντολας.

18. λεγει αυτω· ποιας; ο δε Ίσους ειπεν· το ου φονευσεις· ου μοιχευσεις· ου κλεψεις· ου ψευδομαρτυρησεις·

19. τιμα τον πατερα σου και την μητερα· και αγαπησεις τον πλησιον σου ως σεαυτον.

20. λεγει αυτω ο νεανισκος παντα ταυτα εφυλαξαμην εκ νεοτητος μου; τι ετι υστερω;

21. εφη αυτω ο Ίσους· ει θελεις τελειος ειναι, υπαγε πωλησον σου τα υπαρχοντα καιδος πτωχοις, και εξεις θησαυρον εν ουρανω και δευρο ακολουθει μοι.

22. ακουσας δε ο νεανισκος τον λογον απηλθεν λυπουμενος, ην γαρ εχων κτηματα πολλα.

11.3 De dativus

De grondbetekenis van de dativus kennen we al. (Zie les 2.1)

Ook weten we al dat sommige werkwoorden en sommige voorzetsels door de dativus gevolgd worden.

Bijvoorbeeld:

οι δε εν τω πλοιω προσεκυνησαν αυτω

de echter in het schip zij aanbaden Hem

dus: die in het schip waren, aanbaden Hem

εν wordt gevolgd door de dativus; προσεκυνεω wordt ook gevolgd door de dativus

We gaan de verschillende betekenissen van de dativus nog eens na:

(1) τα βρωματα τη κοιλια και η κοιλια τοις βρωμασιν

de spijzen (zijn) voor de buik en de buik (is) voor de spijzen (1Kor. 6 : 3)

De dativus is hier het antwoord op de vraag: voor wie?

(2) καρδια πιστευεται

met het hart men gelooft

De dativus is hier het antwoord op de vraag: waarmee?

BIJBELS GRIEKS LES 11

(3) τη ἀπιστία ἐξεκλασθησαν

van wege het ongelooft zijn zij afgebroken (Rom. 11 : 20)

De dativus is hier het antwoord op de vraag: waarom? als gevolg waarvan?

(4) μακαριοι πτωχοι τω πνευματι

welgelukzalig (zijn) de armen van geest (Mat. 5 : 3)

De dativus is hier het antwoord op de vraag: in welk opzicht?

(5) και παρρησιη τον λογον ἐλαλει

en met vrijmoedigheid dit woord hij sprak (Mark. 8 : 32)

De dativus is hier het antwoord op de vraag: onder welke omstandigheden? Hoe?

(6) ἐξεστιν τοις σαββασιν καλως ποιειν;

is het geoorloofd op de sabbat (ten) goed te doen? (Mat. 12 : 12)

De dativus is hier het antwoord op de vraag: wanneer? welk tijdstip?

Opdracht 2

Nieuwe woorden: πειθω = overreden, overtuigen; καθαρως = rein; ἐνατος = negende;
ἡ ὥρα = het uur; βοαω = roepen, schreeuwen

1. Τη τριτη ἡμερα ἐν τη πολει ἦσαν.
2. Παντες ἐχαιρον τοις δωροις.
3. Πειθε ὑμας και ἐργοις.
4. Μακαριοι οἱ καθαροι τη καρδια.
5. Και τη ἐνατη ὥρα ἐβοησεν ὁ Ἰησους φωνη μεγαλη.

11.4 genitivus absolutus

φευγοντος is het part. act. prs. gen. mnl. ev.; αὐτου gen. van αὐτος

Wat betekent nu: αὐτου φευγοντος?

Het betekent: toen hij vluchtte of terwijl hij vluchtte of nadat hij vluchtte.

Zo betekent αὐτων φευγοντων bijvoorbeeld: toen zij vluchtten.

Zowel het participium als het persoonlijk voornaamwoord staan in de *genetivus*.

We spreken hier van de *genetivus absolutus*.

Het woord *absolutus* betekent hier *vrijstaand*. Deze woordgroep hoort niet tot de kern van de zin. We gebruiken dan ook een bijwoordelijke bepaling zoals: terwijl..., toen ..., wanneer ..., nadat...

In vers 1 van de volgende tekst komt u al zo'n *genetivus absolutus* tegen, nl. καθισαντος αὐτου.

BIJBELS GRIEKS LES 11

11.5 LEZEN (2) De bergrede Mattheus 5 : 1-12

nieuwe woorden:

Let op: met *zie tabel les 10* wordt bedoeld: zie tabel *onregelmatige* werkwoorden les 10

ἰδων	= part. aor. act. nom. mnl. ev. van ὄραω = zien
ὁ ὄχλος	= de menigte, de schare
ἀνα-βαινῶ	= zie tabel les 10
ἀνοιξας	= zie tabel les 10
το στομα	= de mond
μακαριος	= gelukkig, zalig
πενθεῶ	= treuren, klagen
οἱ πραεις	= de zachtmoedigen
παρακληθησονται	= 3-e ps. mv.. fut. pss. van παρακαλεῶ = troosten
κληρονομησουσιν	= 3-e ps. mv. fut. act. van κληρονομεῶ = erven
ἡ δικαιοσυνη	= de gerechtigheid
χορτασθησονται	= 3-e ps. mv.. fut. pss. van χορταζῶ = verzadigen

1. ἰδων δε τους ὄχλους, ἀνεβη εἰς το ὄρος· και καθισαντος αὐτου, προσηλθον αὐτω οἱ μαθηται αὐτου.
2. και ἀνοιξας το στομα αὐτου, ἐδιδασκεν αὐτους, λεγων·
3. μακαριοι οἱ πτωχοι τῷ πνευματι· ὅτι αὐτων ἐστιν ἡ βασιλεια των οὐρανων.
4. μακαριοι οἱ πεινθουντες ὅτι αὐτοι παρακληθησονται.
5. μακαριοι οἱ πραεις· ὅτι αὐτοι κληρονομησουσιν την γην.
6. μακαριοι πεινωντες και διψωντες την δικαιοσυνην· ὅτι αὐτοι χορτασθησονται.

Even pauzeren!

U kwam in de tekst tegen:

παρακληθησονται = 3-e ps. mv.. fut. pss. van παρα-καλεῶ = troosten

κληρονομησουσιν = 3-e ps. mv. fut. act. van κληρονομεῶ = erven

Zo u ziet: beide werkwoorden op -εω. U ziet dat de eindklinker van de stam (namelijk de e) lang is geworden (namelijk η). Zie les 10.2

Nieuwe woorden:

εἰρηνοιοι : dit woord bestaat uit twee bekende woorden.

κληθησονται van καλεῶ = roepen, noemen

δεδιωγμενοι = Ziet u de verdubbeling? Het is een part.prf.! betekenis: vervolgd

ἐνεκεν = vanwege, wegens, om (wordt gevolgd door een genitivus!)

ὅταν = wanneer (ὅτι + ἄν)

BIJBELS GRIEKS LES 11

ὀνειδισωσιν = aor.act.con. van ὀνειδιζω = uitschelden
 διωξωσιν = aor.act.con. van διωκω = volgen, achtervolgen, vervolgen
 εἰπωσιν = aor.act.con. van λεγω = zeggen, spreken
 πονηρον = kwaad
 χαιρω = zich verheugen, zich verblijden
 ἀγαλλιαω = jubelen ἀγαλλιασθε = jubel!
 πολυς = veel (hier: groot)

7. μακαριοι οἱ ἐλεημονες ὅτι αὐτοι ἐλεθησονται (zie 3-e woord van de zin!).
8. μακαριοι οἱ καθαροι τη καρδια· ὅτι αὐτοι τον θεον ὀψονται (zullen zien).
9. μακαριοι οἱ εἰρηνοιοι· ὅτι αὐτοι υἱοι Θεου κληθησονται.
10. μακαριοι οἱ δεδιωγμενοι ἐνεκεν δικαιοσυνης, ὅτι αὐτων ἐστιν ἡ βασιλεια των οὐρανων.
11. μακαριοι ἐστε, ὅταν ὀνειδισωσιν ὑμας και διωξωσιν, και εἰπωσιν παν πονηρον ῥημα καθ' ὑμων ψευδομενοι ἐνεκεν ἐμου.
12. χαιρετε και ἀγαλλιασθε, ὅτι ὁ μισθος ὑμων πολυς ἐν τοις οὐρανοις· οὕτως γαρ ἐδιωξαν τους προφητας τους προ ὑμων.

11.6 De trappen van vergelijking (bijvoegelijke naamwoorden)

Eerst geven we een voorbeeld van de trappen van vergelijking : groot, groter, grootst.

De trappen hebben een Latijnse naam. Deze wordt hierna tussen haakjes genoemd.

groot (positivus), groter (comparativus), grootst (superlativus).

σοφος = wijs, σοφω-τερος = wijzer, σοφω -τατος = wijst
 μακρος = lang, μακρο-τερος = langer, μακρο-τατος = langst
 νεος = jong, νεω-τερος = jonger, νεω-τατος = jongst

Sommige gaan anders:

καλος = mooi, καλλ-ιων = mooier, καλλ-ιστος = mooist
 ἀγαθος = goed, βελτ-ιων = beter, βελτ-ιστος = best
 κακος = slecht, χειρ-ων = slechter, χειρ-ιστος = slechtst
 μεγας = groot, μειζων = groter, μειγιστος = grootst

Verbuiging van woorden als μειζων

Zie volgende pagina!

mnl./vrl.ev.: μειζων, μειζονος, μειζονι, μειζονα (of μειζω),

mnl./vrl.mv.: μειζονες, μειζονων, μειζοσιν, μειζονας

BIJBELS GRIEKS LES 11

onz. ev.: μειζον, μειζονος, μειζονι, μειζον,

onz. mv.: μειζονα (of μειζω), μειζονων, μειζοσιν, μειζονα (of μειζω)

Voorbeelden:

- Τίς ἐστι σοφωτερος ἢ συ; = Wie is er wijzer dan u / jij?

Dikwijls gebruikt men de *comparativus* i.p.v. de *superlativus*.

Zie het volgende voorbeeld:

- μειζων δε τουτων ἡ ἀγαπη = De *grootste* echter van deze (is) de liefde.

Soms gebruikt men de *positivus* i.p.v. de *comparativus* of de *superlativus*.

Zie het voorbeeld.

- ποια ἐντολη μεγαλη ἐν τῷ νομῷ = Welk is het grootste gebod in de wet?

11.7 LEZEN (3) Mattheus 7: 24:27.

Nieuwe woorden

πας	= ieder, elk, alle
ὁμοιω	= vergelijken met
ἄνηρ, gen. ἄνδρος	(derde verbuigingsgroep!) = man, mens
φρονιμος	= verstandig, voorzichtig
οἰκοδομω	= bouwen (N.B.! οἶ + augment = ῶ)
κατα-βαινω	= neervallen, zie tabel les 10
ἡ οἰκια	= het huis
ἡ βροχη	= de regen
ὁ ποταμος	= de stroom
πνεω	= waaien (aor. act. ἐπνευσα)
ὁ ἀνεμος	= de wind
πιπτω	= vallen (aor. act. ἐπεσον)
προσ-πιπτω	= neervallen voor, neervallen bij, tegen iets aanslaan.
θεμελιω	= gronden
τεθεμελιωτο	= was gegrond (Zie na deze tekst!)
μωρος	= dwaas
ἡ ἄμμος	= het zand
προσ-κοπτω	= tegen iets slaan
ἡ πτωσις	= de val

24 πας οὖν ὅστις (die) ἀκουει μου τους λογους τουτους (deze) και ποιει αὐτους, ὁμοιωσω αὐτον ἀνδρι φρονιμῷ, ὅστις ῶκοδομησε την οἰκίαν αὐτου ἐπι την πετραν·

BIJBELS GRIEKS LES 11

25 και κατεβη ή βροχη και ήλθον οί ποταμοι και έπνευσαν οί άνεμοι, και προσεπεσον τη οίκια εκείνη, και ούκ έπεσε, τεθεμελιωτο γαρ έπι την πετραν.

26 και πας ό άκουων μου τους λογους τουτους και μη ποιων αυτους, όμοιωθησεται άνδρι μωρω, όστις ώκοδομησε την οίκίαν αυτου έπι την άμμον·

27 και κατεβη ή βροχη και ήλθον οί ποταμοι και έπνευσαν οί άνεμοι, και προσεκοψαν τη οίκια εκείνη και έπεσε, και ήν ή πτωσις αυτης μεγαλη.

11.8 Nogmaals perfectum (prf) en plusquamperfectum (pqp).

In les 10 is u iets verteld over het perfectum en het plusquamperfectum. U kreeg de vervoeging van van de prf. act. en de pqp. act.

Hier geven we u de vervoeging van de prf. med./pss. en de pqp. med./pss.

prf. med./pss.	pqp. med./pss.
λελυμαι	έλελυμην
λελυσαι	έλελυσο
λελυται	έλελυτο
λελυμεθα	έλελυμεθα
λελυσθε	έλελυσθε
λελυνται	έλελυντο

λελυμαι = ik ben losgemaakt (geworden)

έλελυμην = ik was losgemaakt (geworden)

In het de tekst die u zojuist gelezen hebt kwam u tegen τεθεμελιωτο

U ziet in deze vorm weer: verdubbeling van de eerste letter *en* een ε nl. τεθ.

Die verdubbeling wijst op een prf. of pqp.

Aan de uitgang ziet u dat het een vorm is die thuis hoort in de kolom: pqp. med./pss.

De betekenis is: was gegrond . Weer een tipje van de sluier opgelicht!

11.9 Werkwoorden met een stam die eindigt μ, λ, ν, ρ

De Grieken vermeden - i.v.m de uitspraak - de combinaties μσ, λσ, νσ, ρσ

Daardoor zijn hebben werkwoorden waarvan de stam op een μ, λ, ν of ρ eindigt, afwijkingen. We kunnen die afwijkingen verwachten bij aoristusvormen en bij vormen van het futurum.

BIJBELS GRIEKS LES 11

Een voorbeeld: μένω = blijven; de stam eindigt op een ν
 aor.: niet ἔμενσα, maar ἔμεινα ! (geen σ!)
 futurum: niet μενσω , maar μενω ! (geen σ!)

Nog een voorbeeld: ἀγγελλω = berichten; de stam eindigt op een λ
 aor.: ἤγγειλω (geen σ! Eén λ is verdwenen!)
 futurum: ἀγγειλω (geen σ! Eén λ is verdwenen!)

Tenslotte: αἶρω = opheffen; de stam eindigt op een ρ
 aor.: ἦρα (geen σ!)
 futurum: ἄρω (geen σ!)

Hiervolgen nog enkele belangrijke werkwoorden met een stam op μ, λ, ν, ρ

praesens	aoristus	futurum
ἀποστελλω = uitzenden	ἀπεστειλα	ἀποστελω
κρινω = oordelen	ἔκρινα	κρινω
ἀποκτεινω = doden	ἀπεκτεινα	ἀποκτενω
ἐγειρω = (op) wekken	ἤγειρα	ἐγερω
σπειρω = zaaien	ἔσπειρα	σπερω
φθειρω = vernietigen	ἐφθειρα	φθερω

De letters μ, λ, ν, ρ kunt u gemakkelijk onthouden m.b.v het woord **molenaar**.

Opdracht 3

Nieuwe woorden:

ἄνδρειος = dapper; Σοφοκλης = één van de drie grote Atheense tragediedichters;
 Εὐριπιδης = de jongste van de drie grote Atheense tragediedichters;
 ἄρα geeft aan dat het een vraag is.

Vertaal:

1. νεωτατος
2. χειρων
3. μειγιστος
4. βελτιων
5. Οἱ Ἕλληνες ἀνδρειοτεροι ἦσαν ἢ οἱ Περσαι.
6. Σοφος Σοφοκλης, σοφωτερος Εὐριπιδης, ἀνδρων δε παντων Σωκρατης σοφωτατος.
7. Τίς ἄρα μειζων ἐστιν ἐν τη βασιλεια των οὐρανων;

BIJBELS GRIEKS LES 11

8. Ἡ σοφία ἀγαθή, ἀλλ' ἡ ἀγάπη κρείσσων.
 9. ἔλελυντο =
 10. λελυμεθα =

11.9 Verbuiging van de dativus

Het is belangrijk dat u de dativus meteen herkent. Dat is u hopelijk in 11.3 duidelijk geworden.

Daarom volgt hier nog een opdracht over de verbuiging ervan.

Houdt u 3.1, 5.8 en 9.1 bij de hand.

Eerst enkele voorbeelden:

Vul aan!

- τῷ νεκρ...   antwoord: νεκρῷ
 τῷ μαθητ...   antwoord: μαθητῇ
 τ... πατρισι(ν)   antwoord: τοῖς

Opdracht 4

Doe als in bovenstaand voorbeeld!

1. τ... πολει
2. τῷ βαπτιστ...
3. τοῖς ἀνθρωπ...
4. τ... πατρι
5. τ... κριταις
6. τ... πηγαις
7. τ... πνευμασι(ν)
8. τῇ σκοτι...

Opdracht 5 woordkennis (Vertaal!)

1. ὑγιης	8. θεωρεω
2. ὁ ἀνεμος	9. ὁμοιω
3. ὁ μωρος	10. ὁ ἀδελφος
4. το στομα	11. ἡ ἀμμος
5. ὁ ἀμπελων	12. πιπτω
6. ἡ βροχη	13. παλιν
7. ἐκβαλλω	14. ψευδω

Einde van deze les. Ga niet verder voor u deze les grondig kent.

Er zijn bij deze les geen oefenopdrachten en extra opdrachten!

BIJBELS GRIEKS LES 11**Opdracht 1**

1. **Θελεις υγιης γενεσθαι;**
Wilt u gezond worden?
2. **Ἀποθωμεθα** (laten wij afleggen) **τα ἔργα του σκοτους.**
Laten wij de werken van de duisternis afleggen.
3. **το ὄνομα του μονογενους υἱου του Θεου.**
De naam van de eniggeboren Zoon van God.
4. **Και ἠγαπησαν οἱ ἄνθρωποι μαλλον το σκοτος ἢ το φως.**
En de mensen hadden de duisternis meer lief dan het licht

Opdracht 2

1. **Τη τριτη ἡμερα ἐν τη πολει ἦσαν.** **De derde dag gingen zij naar de stad.**
2. **Παντες ἐχαιρον τοις δωροις.** **Allen verheugende zich over de geschenken.**
3. **Πειθε ἡμας και ἐργοις.** **Overreed ons ook door werken.**
4. **Μακαριοι οἱ καθαροι τη καρδια.** **Zalig zijn de reinen van hart.**
5. **Και τη ἑνατη ὥρα ἐβοησεν ὁ Ἰησους φωνη μεγαλη.**
En het negende uur riep Jezus met met luide stem.

Opdracht 3 .

1. **νεωτατος** = jongste   2. **χειρων** = slechter   3. **μειγιστος** = grootst
4. **βελτιων** = beter
5. **Οἱ Ἕλληνες ἀνδρειοτεροι ἦσαν ἢ οἱ Περσαι.**
De Grieken waren dapperder dan de Perzen.
6. **Σοφος Σοφοκλης, σοφωτερος Εὐριπιδης, ἀνδρων δε παντων Σωκρατης σοφωτατος.**
Sophokles was wijs, Eurypides was wijzer, maar Socrates was het wijst van alle mensen.
7. **Τίς ἄρα μειζων ἐστιν ἐν τη βασιλεια των οὐρανων;**
Wie is de grootste (de meeste) in het koninkrijk der hemelen
8. **Ἡ σοφια ἀγαθη, ἀλλ' ἡ ἀγαπη κρεισσων.**
Wijsheid is goed, maar liefde is beter.
9. **ἐλελυντο** = zij waren los gemaakt   10. **λελυμεθα** = wij zijn losgemaakt

BIJBELS GRIEKS LES 11**Opdracht 4**

1. τη πολει
2. τω βαπτιστη
3. τοις ανθρωποις
4. τω πατρι
5. τοις κριταις
6. ταις πηγαις
7. τοις πνευμασι(ν)
8. τη σκοτια

Opdracht 5

1. υγιης = gezond	8. θεωρω = beschouwen
2. ο ανεμος = de wind	9. ομοιω = vergelijken met
3. ο μωρος = de dwaas	10. ο αδελφος = de broer
4. το στομα = de mond	11. η αμμος = het zand
5. ο αμπελων = de wijngaard	12. πιπτω = vallen
6. η βροχη = de regen	13. παλιν = weer
7. εκβαλλω = uitwerpen	14. ψευδω = bedriegen